

Anul: 2006

Cod RAN: 1883.24

Perioade: Evul Mediu, Perioada modernă

Epoci: Evul Mediu, Perioada modernă

Categorii sit: Domestic, Religios, ritual și funerar

Autori: Ovidiu Ghenescu, Cristian Ioan Popa, Radu Totoianu

Instituții: Muzeul Municipal "Ioan Raica" Sebeș, Muzeul Municipal "Ioan Raica" Sebeș, Muzeul Municipal "Ioan Raica" Sebeș

Raport

În perioada 14.06.-25.06.2006, în urma solicitării parohiei evanghelice din Sebeș s-a efectuat supravegherea arheologică a lucrărilor de refacere a gardului de pe latura de N a bisericii. Proiectul lucrărilor viza demantelarea vechiului gard și a fundației acestuia și ridicarea unui gard nou pe traiectul șanțului fostei fundații. Prin urmare, a fost solicitată doar supravegherea lucrărilor de demontare a fundației vechi, cu posibilitatea intervenției în regimul unei săpături de salvare, dacă situația o impunea. Această ultimă intervenție, cel puțin teoretic, se justifica prin prezența unei laturi a zidului de incintă al bisericii, adosată gardului vechi.

Lungimea șanțului vechiului gard, ridicat în jurul anului 1870, era de 76 m, pe toată latura nordică a incintei. De specificat faptul că gardul era mărginit pe latura de N de actuala rigolă, construită din ciment a cărei fisurare de-a lungul timpului a permis infiltrarea repetată a apei în infrastructura gardului. După demantelarea elevației s-a trecut la scoaterea manuală a fundației vechi, realizată din piatră de mari dimensiuni (blocuri de calcar, gresii, piatră de râu) și fragmente de cărămizi legate cu mortar. În urma dezagregării mortarului ca urmare a infiltrării apei și a procesului de îngheț-dezgheț, liantul între materialele de construcție se păstra doar parțial.

Șanțul vechii fundații se adâncea până la -0,80 m, proiectul pentru noul zid prevăzând o adâncire a fundației până la -1,00 m. Diferența de 0,20 m ce urma să fie excavată a fost cercetată în condițiile unei săpături de salvare. Dificultatea cercetării a constat însă în lățimea redusă (de 0,50 m) a șanțului care făcea dificilă evacuarea pământului și observațiile de ordin stratigrafic.

Descrierea stratigrafiei

În urma taluzării profilului sudic al șanțului a fost observată următoarea stratigrafie, pe metrii 0-42 m:

- 0-0,10/0,20 m - nivel vegetal actual, de culoare negru-marونی;
- 0,10/0,20-0,95 m - nivel de culoare maronie, cu sporadice materiale arheologice;
- 0,95-1,00 m - nivel de cultură, de culoare gălbui-maronie, cu pigmenți, urme de arsură și materiale arheologice.

Între m. 15,30-16,60 pe locul unei forări pentru studiul de impact, s-a deschis o casetă în peretele de sud, cu lățimea de 0,60 m. Cu acest prilej a fost observată pe profilul sudic al casetei groapa forajului care se oprea la adâncimea de 0,90 m, pe un nivel de lespezi. La răzuirea grundriss-ului s-a conturat o groapă ce intra în profilul de sud și în cel de vest marcată la partea superioară de un rând de lespezi și cărămizi printre care se afla mult var. Groapa se adâncea pe porțiunea cercetată cu 0,30 m, sub un strat gros de vas fiind descoperite câteva fragmente ceramice și oase. Prezența oaselor cât și a urmelor de var ar putea susține o practicarea unei înmormântări în urma unei epidemii de ciumă. Dar prezența unor oase de animale, în același context face loc ipotezei ininterpretării descoperirii drept groapă de var folosită ulterior ca groapă menajeră. În acest sector, pe peretele de vest al casetei a putut fi observată și stratigrafia nederanjată de

ridicarea gardului modern care se prezenta, de la adâncimea de 0,80 sub forma unei lentile de pământ de culoare galbenă, ce conține mortar, fragmente de cărămizi și arsură și care coboară în pantă ușoară spre nord. Sub această lentilă, de la adâncimea de - 0,90 m, urmează un nivel nederanjat, de culoare neagră, cu materiale arheologice medievale, săpat de noi până la adâncimea de 1,00 m. În capătul de est al șanțului au fost descoperite mai multe părți de schelet uman, între care și o calotă, fapt ce dovedește deranjarea unor înmormântări medievale din cimitirul ce a funcționat pe acest loc până la finele evului mediu.

Între m. 38-41,10, de la adâncimea de 0,25 m s-a conturat o groapă albiată marcată de o lentilă groasă de var ce se subția treptat spre margini. Fundul gropii, surprins la - 0,90 m era format dintr-o peliculă de cca. 0,05 m de var cimentat. Groapa a folosit probabil pentru prepararea materialului de construcție într-o fază ce poate fi plasată între ridicarea zidului de incintă medieval și construcția gardului bisericii, care o și taie.

De la m. 42,60 până la m. 56,10 pe profilul sudic s-a conturat zidul de incintă al bisericii medievale. Factorii naturali mai sus menționați au făcut posibilă, spre șansa noastră, curățarea zidului prin îndepărtarea mortarului sfărâmat din vechea fundație a gardului. S-a putut constata că traiectul zidului medieval merge perfect paralel cu cel al gardului, astfel încât a putut fi cercetat pe întregul parament de N.

Între 0-0,20/0,30 m s-a observat restaurarea la suprafață a traseului zidului realizată din piatră de râu legată cu beton ce datează, probabil, din timpul cercetărilor arheologice întreprinse între anii 1960-1961 sub coordonarea lui R. Heitel. Sub centura de piatră și ciment, până la adâncimea de aproximativ -0,40 m se găsește un nivel de umplutură, cu materiale de construcție, care suprapune zidul propriu-zis. De la această adâncime până la - 0,90-1,00 m se păstrează elevația zidului medieval construit din pietre de carieră și de râu, legate cu mortar. Doar pe unele porțiuni de zid se pot distinge blocuri ecarisate sau semiecarisate și lespezi de piatră așezate sub formă de "pseudo-asize", între care sunt intercalate pietre de râu și cărămizi. La ambele capete au fost observate colțurile zidului, dezvelite pe o lungime de 0,60 m spre est și 0,90 m spre vest. Ca o particularitate, ambele colțuri sunt marcate de câte un bloc mare de calcar fasonat. Colțul de est al zidului, apărut la m. 56,10 forma la interior un unghi de 1350, iar colțul de vest, apărut la m 42,60 forma la interior un unghi de 1450.

Între m. 49,60-51,60 a fost observată, la ad. de -0,90-1,00 un rând de lespezi care ieșeau din verticala zidului. Pentru lămurirea situației s-a realizat un sondaj pe lungimea respectivă, prilej cu care s-a constatat că acestea marcau partea superioară a fundației zidului, care era mai lată decât elevația. Fundația era lucrată într-un mod mai neglijent din aceleași materiale de construcție. Întrucât nu mai exista posibilitatea săpării și evacuării pământului datorate îngustimii șanțului, sondajul s-a oprit la adâncimea de 1,45 m, cu mențiunea că fundația continua și de la această adâncime. La adâncimea conturării lespezilor din fundație a apărut un nivel subțire, de cca. 0,05 m, cu fragmente ceramice, cele mai multe aparținând unui urcior, ce poate indica un nivel de călcare corespunzător ridicării zidului medieval. De precizat faptul că în sondajul realizat pentru observarea fundației solul era format din pietriș amestecat cu sporadice materiale arheologice.

De la 56,50 până la m. 76 profilul șanțului a relevat o situație stratigrafică simplă. Sub solul vegetal se afla un pământ de culoare galbenă, steril din punct de vedere arheologic. Acest lucru este explicabil dacă avem în vedere faptul că zona se afla între zidul de incintă și Piața Mare a orașului, zonă supusă în evul mediu unor curățări repetate. De precizat totuși faptul că pe porțiunea cuprinsă între m. 56,10-66,10 la partea superioară a profilului se păstrează reconstituirea greșită a traseului zidului de incintă realizată în secolul trecut.

Materiale litice prelucrate

În umplutura fundației au apărut mai multe blocuri de calcar prelucrate. Șase dintre ele aparțineau unor montanți de clădiri gotice, iar una de la o cornișă, probabil renescentistă. Se detașează un bloc profilat, masiv, ce a aparținut unei construcții de mari dimensiuni, posibil de la o fază mai veche a bisericii (romanică?). Restul pieselor litice prelucrate puteau proveni fie de la biserică, fie de la edificiile cunoscute din jurul bisericii (casa parohială sau turnurile zidului de incintă).

Alte materiale de construcție

În zidul de incintă, cât și în fundația gardului dezefectat au apărut câteva materiale de construcție romane, refolosite în evul mediu. Printre acestea enumerăm un fragment de țiglă și un fragment de cărămidă

cu urme digitale, ultimul încastrat în colțul de est al zidului.

Materialul ceramic

În timpul scoaterii fundației vechiului gard au apărut adesea și fragmente ceramice medievale, antrenate de lucrările efectuate cu prilejul săpării fundației. Pe lungimea cuprinsă între m. 0 și m. 56, în stratul de pământ aflat sub fundația veche, la ad. de 0,90-1,00 m au fost descoperite, de asemenea, fragmente ceramice medievale. Așa cum precizăm, o concentrare de materiale a fost observată între m. 49,60-51,60, între care semnalăm fragmente dintr-un urcior lucrat la roată. O altă concentrare de ceramică a apărut la m. 27,50, la ad. de 0,95 m, alături de oase și cărămizi, precum și între m. 7-8.

Formele ceramice întâlnite sunt oalele, cu buza profilată, urcioarele, capacele și străchinile. Decorul este format exclusiv din caneluri înguste orizontale, sub formă de “coaste”, pe o ceramică de culoare cărămizie sau neagră-cenușie, de “oaspeți”, ce poate fi datată larg în sec. XV-XVI. Interesantă este însă prezența a câteva fragmente ceramice care se pot data mai timpuriu, în perioada arpadiană.

Piese de metal

În sondajul realizat lângă zidul de incintă, la ad. de 1,40 m au apărut două piese de fier, puternic corodate căroră, în momentul de față, până la restaurarea lor, nu li se poate preciza destinația.

Concluzii

Cercetările arheologice din vara anului 2006 au contribuit la lămurirea unor aspecte legate de planul incintei bisericii evanghelice din Sebeș, cât și la precizarea stratigrafiei în zona de nord a monumentului. Materialul arheologic descoperit cu acest prilej, alături de observațiile de ordin stratigrafic, permit anumite nuanțări în problema datării ridicării incintei mai sus-amintite.

În istoriografia din sec. XIX-XX s-au emis mai multe opinii referitoare la fazele de construcție ale incintei bisericii și datarea lor, toate având la bază supoziții teoretice, bazate pe observații de teren sau de arhivă. Lipsa unor săpături arheologice, singurele care să permită o observare atentă a evoluției monumentului medieval au lăsat deschisă disputa îndeosebi în sensul datării mai exacte a acestei construcții. Săpăturile lui R. Heitel din anii 1960-1961, fiind publicate cu totul sumar, nu au putut fi utilizate eficient, iar interpretările pe baza acestora s-au dovedit, adeseori, hazardate.

Cercetarea sectorului de N al incintei bisericii aduce importante lămuriri privind cronologia bisericii evanghelice, dar și a incintei acesteia. Cu siguranță incinta de pe latura de N a avut rolul de a îngloba capela Sf. Iacob, capelă ridicată cândva în preajma anului 1400, prin urmare incinta nu poate fi mai timpurie. Materialul arheologic descoperit la baza zidului sugerează o datare ce poate fi legată de aceeași perioadă din jurul anului 1400. Faptul că zidul face un unghi în capătul de V indică, pe de altă parte, legarea sa de un zid preexistent care putea aparține unei incinte mai vechi, bănuită a fi fost ridicată undeva după invazia tătară din anul 1241. Ipoteza pare logică prin prisma pomenirii dreptului de ridicare a fortificației orașului Sebeș în anul 1387, conjunctură în care ridicarea unei fortificații a bisericii ulterioară acesteia nu și-ar mai fi avut nici un sens.

Informații suplimentare online

[Raportul 3807 din cronica.cimec.ro](http://cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://mapserver.cimec.ro)
